

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 13ης Δεκεμβρίου 2018*

«Αίτηση αναιρέσεως – Αγωγή αποζημιώσεως – Άρθρο 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ – Υπέρμετρη χρονική διάρκεια της δίκης στο πλαίσιο δύο υποθέσεων που ήχθησαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Αποκατάσταση της ζημίας την οποία υποστηρίζουν ότι υπέστησαν οι πρωτοδίκως ενάγουσες – Υλική ζημία – Έξοδα τραπεζικής εγγυήσεως – Αιτιώδης συνάφεια – Τόκοι υπερημερίας»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-174/17 P και C-222/17 P,

με αντικείμενο δύο αιτήσεις αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκαν αντιστοίχως στις 5 Απριλίου και στις 27 Απριλίου 2017,

Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο αρχικώς μεν από τους J. Inghelram, Á. M. Almendros Manzano και P. Giusta, εν συνεχεία δε από τους J. Inghelram και Á. M. Almendros Manzano (C-174/17 P),

αναιρεσείουσα,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι οι:

Plásticos Españoles, SA (ASPLA), με έδρα την Torrelavega (Ισπανία),

Armando Álvarez SA, με έδρα τη Μαδρίτη (Ισπανία),

εκπροσωπούμενες από τον M. Troncoso Ferrer και από τις C. Ruixó Claramunt και S. Moya Izquierdo, abogados,

ενάγουσες πρωτοδίκως,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους C. Urraca Caviedes, S. Noë και F. Erlbacher καθώς και από την F. Castilla Contreras,

παρεμβαίνουσα πρωτοδίκως,

και

Plásticos Españoles, SA (ASPLA), με έδρα την Torrelavega,

Armando Álvarez SA, με έδρα την Μαδρίτη,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

εκπροσωπούμενες από την S. Moya Izquierdo και τον M. Troncoso Ferrer, abogados (C-222/17 P),

αναιρεσεΐουσες,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι οι:

Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο αρχικώς μεν από τους J. Inghelram, Á. M. Almendros Manzano και P. Giusta, εν συνεχεία δε από τους J. Inghelram και Á. M. Almendros Manzano,

εναγόμενη πρωτοδίκως,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή,

παρεμβαίνουσα πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta (εισηγήτρια), Αντιπρόεδρο, προεδρεύουσα του πρώτου τμήματος, J.-C. Bonichot, E. Regan, C. G. Fernlund και S. Rodin, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 25ης Ιουλίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με τις αντίστοιχες αιτήσεις αναίρεσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση, αφενός, και οι Plásticos Españoles SA (ASPLA) (στο εξής: ASPLA) και Armando Álvarez SA, αφετέρου, ζητούν την αναίρεση της αποφάσεως την οποία εξέδωσε το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 17 Φεβρουαρίου 2017, ASPLA και Armando Álvarez κατά Ευρωπαϊκής Ένωσης (T-40/15, στο εξής: ανααιρεσιβαλλόμενη απόφαση, EU:T:2017:105), και με την οποία υποχρέωσε την Ευρωπαϊκή Ένωση να καταβάλει στην ASPLA αποζημίωση ύψους 44 951,24 ευρώ και στην Armando Álvarez αποζημίωση ύψους 111 042,48 ευρώ για την υλική ζημία που υπέστη καθεμία από τις εταιρίες αυτές λόγω υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις της 16ης Νοεμβρίου 2011, ASPLA κατά Επιτροπής (T-76/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:672), και της 16ης Νοεμβρίου 2011, Álvarez κατά Επιτροπής (T-78/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:673) (στο εξής, από κοινού: υποθέσεις T-76/06 και T-78/06), απέρριψε δε την αγωγή κατά τα λοιπά.

Το ιστορικό των διαφορών

- 2 Με δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 24 Φεβρουαρίου 2006, η ASPLA, αφενός, και η Armando Álvarez, αφετέρου, άσκησαν η καθεμία προσφυγή κατά της αποφάσεως C(2005) 4634 της Επιτροπής, της 30ής Νοεμβρίου 2005, σχετικής με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [101 ΣΛΕΕ] (υπόθεση COMP/F/38.354 – Βιομηχανικοί σάκοι) [στο εξής:

απόφαση C(2005) 4634]. Με τις προσφυγές τους ζητούσαν, κατ' ουσίαν, από το Γενικό Δικαστήριο να ακυρώσει την απόφαση αυτή κατά το μέρος που τις αφορούσε ή, επικουρικώς, να μειώσει το ύψος του προστίμου που τους είχε επιβληθεί.

- 3 Με αποφάσεις της 16ης Νοεμβρίου 2011, ASPLA κατά Επιτροπής (T-76/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:672), και της 16ης Νοεμβρίου 2011, Álvarez κατά Επιτροπής (T-78/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:673), το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τις ως άνω προσφυγές.
- 4 Με δικόγραφα που κατέθεσαν στις 24 Ιανουαρίου 2012, οι ASPLA και Armando Álvarez άσκησαν αναιρέσεις κατά των αποφάσεων της 16ης Νοεμβρίου 2011, ASPLA κατά Επιτροπής (T-76/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:672), και Álvarez κατά Επιτροπής (T-78/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:673).
- 5 Με αποφάσεις της 22ας Μαΐου 2014, ASPLA κατά Επιτροπής (C-35/12 P, EU:C:2014:348), και Armando Álvarez κατά Επιτροπής (C-36/12 P, EU:C:2013:349), το Δικαστήριο απέρριψε τις ως άνω αιτήσεις αναιρέσεως.

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

- 6 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 27 Ιανουαρίου 2015, οι ASPLA και Armando Álvarez άσκησαν αγωγή βάσει του άρθρου 268 ΣΛΕΕ κατά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενης από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με αίτημα την αποκατάσταση της ζημίας που υποστηρίζουν ότι υπέστησαν οι εταιρίες αυτές λόγω υπέρμετρης χρονικής διάρκειας της δίκης, ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, στο πλαίσιο των υποθέσεων T-76/06 και T-78/06.
- 7 Με διάταξη της 4ης Μαρτίου 2016, ASPLA και Armando Álvarez κατά Ευρωπαϊκής Ένωσης (T-40/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2016:133), η Επιτροπή διαγράφηκε από την υπό κρίση υπόθεση ως εκπρόσωπος της Ένωσης, κατόπιν της μερικής παραίτησεως των εναγουσών από την αγωγή.
- 8 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο αποφάσισε τα εξής:
  - «1) Υποχρεώνει την Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να καταβάλει αποζημίωση 44 951,24 ευρώ στην [ASPLA] και αποζημίωση 111 042,48 ευρώ στην [Armando Álvarez] προς αποκατάσταση της υλικής ζημίας που υπέστη καθεμία από τις εταιρίες αυτές λόγω της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις [T-76/06 και T-78/06]. Καθένα από τα ποσά αποζημιώσεως αυτά θα αναπροσαρμοστεί με την επιβολή αντισταθμιστικών τόκων, υπολογιζόμενων με αφετηρία την 27η Ιανουαρίου 2015 και μέχρι τη δημοσίευση της παρούσας αποφάσεως, βάσει του ετήσιου ποσοστού πληθωρισμού που διαπιστώθηκε από τη[n] Eurostat (Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης) στο κράτος μέλος στο οποίο είναι εγκατεστημένες οι εν λόγω εταιρίες.
  - 2) Καθένα από τα ποσά αποζημιώσεως που καθορίζονται στο σημείο 1 ανωτέρω προσαυξάνεται με τόκους υπερημερίας, υπολογιζόμενους με αφετηρία τη δημοσίευση της παρούσας αποφάσεως και μέχρι πλήρους και ολοσχερούς εξοφλήσεως, βάσει του επιτοκίου που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) για τις κύριες πράξεις της αναχρηματοδοτήσεως, προσαυξημένου κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες.
  - 3) Απορρίπτει την αγωγή κατά τα λοιπά.
  - 4) Η ASPLA και η Armando Álvarez, αφενός, και η [Ευρωπαϊκή Ένωση], εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφετέρου, φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

5) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φέρει τα δικαστικά έξοδά της.»

Αιτήματα των διαδίκων

- 9 Με την αίτηση αναιρέσεως στην υπόθεση C-174/17 P, η Ευρωπαϊκή Ένωση ζητεί από το Δικαστήριο:
- να ακυρώσει το σημείο 1 του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης απόφασεως·
  - να απορρίψει ως αβάσιμο το πρωτοδίκως υποβληθέν αίτημα της ASPLA και της Armando Álvarez περί επιδικάσεως ποσού ύψους 3 495 038,66 ευρώ προς ανόρθωση της ζημίας που υποστηρίζουν ότι υπέστησαν λόγω υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης, και
  - να καταδικάσει τις ASPLA και Armando Álvarez στα δικαστικά έξοδα.
- 10 Οι ASPLA και Armando Álvarez ζητούν από το Δικαστήριο:
- να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως και
  - να καταδικάσει την αναιρεσείουσα στα δικαστικά έξοδα.
- 11 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να δεχθεί την αίτηση αναιρέσεως στο σύνολό της.
- 12 Με την αίτηση αναιρέσεως στην υπόθεση C-222/17 P, οι ASPLA και Armando Álvarez ζητούν από το Δικαστήριο:
- να κρίνει ως παραδεκτή την αίτηση αναιρέσεως·
  - να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·
  - να υποχρεώσει την Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να καταβάλει στις αναιρεσείουσες το ποσό των 3 495 038,66 ευρώ (εκ των οποίων 355 118,67 ευρώ αντιστοιχούν στις καταβληθείσες επιπλέον τραπεζικές προμήθειες και 3 139 919,99 ευρώ στους καταβληθέντες επιπλέον τόκους επί του προστίμου), ως αποζημίωση λόγω παραβάσεως από το Γενικό Δικαστήριο του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πλέον αντισταθμιστικών τόκων υπολογιζόμενων με αφετηρία την 27η Ιανουαρίου 2015 και μέχρι τις 17 Φεβρουαρίου 2017, βάσει του ετήσιου ποσοστού πληθωρισμού στην Ισπανία, όπως υπολογίστηκε από την Eurostat, και πλέον τόκων υπερημερίας, υπολογιζόμενων με αφετηρία την ημερομηνία αυτή και μέχρι πραγματικής εξοφλήσεως, βάσει του επιτοκίου που εφαρμόζει η ΕΚΤ για τις κύριες πράξεις της αναχρηματοδοτήσεως, προσαυξημένου κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες, και
  - να καταδικάσει την Ευρωπαϊκή Ένωση στα δικαστικά έξοδα.
- 13 Η Ευρωπαϊκή Ένωση ζητεί από το Δικαστήριο:
- να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως είτε ως εν μέρει απαράδεκτη και εν μέρει αβάσιμη είτε ως αβάσιμη, και
  - να καταδικάσει τις αναιρεσείουσες στα δικαστικά έξοδα.
- 14 Με απόφαση του προέδρου του πρώτου τμήματος της 17ης Απριλίου 2018, αποφασίστηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων C-174/17 P και C-222/17 P προς τον σκοπό αναπτύξεως κοινών προτάσεων και εκδόσεως κοινής αποφάσεως.

Επί των αιτήσεων αναίρεσεως

- 15 Προς στήριξη της αιτήσεως αναίρεσεως στην υπόθεση C-174/17 P, η Ευρωπαϊκή Ένωση προβάλλει δύο λόγους αναίρεσεως.
- 16 Προς στήριξη της αιτήσεως αναίρεσεως στην υπόθεση C-222/17 P, οι ASPLA και Armando Álvarez προβάλλουν πέντε λόγους αναίρεσεως.

Επί του πρώτου λόγου αναίρεσεως στην υπόθεση C-174/17 P

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 17 Με τον πρώτο λόγο αναίρεσεως, η Ευρωπαϊκή Ένωση υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας ότι υφίσταται αρκούντως άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις T-76/06 και T-78/06 και της ζημίας που υπέστησαν οι ASPLA και Armando Álvarez λόγω της καταβολής εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της εν λόγω διάρκειας, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την ερμηνεία της έννοιας της «αιτιώδους συνάφειας».
- 18 Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρεί ότι το Γενικό Δικαστήριο στηρίχθηκε στην πεπλανημένη παραδοχή ότι η επιλογή περί συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως ασκείται σε ένα μόνον χρονικό σημείο, δηλαδή κατά τον χρόνο της «αρχικής επιλογής» περί συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως. Δεδομένου, όμως, ότι η υποχρέωση καταβολής του προστίμου υφίστατο καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης, μάλιστα δε και πέραν αυτής, καθόσον το πρόστιμο δεν ακυρώθηκε, οι πρωτοδίκως ενάγουσες είχαν τη δυνατότητα να καταβάλουν το πρόστιμο και να εκπληρώσουν, επομένως, την υποχρέωση που υπείχαν σχετικώς. Δεδομένης της δυνατότητας καταβολής του προστίμου ανά πάσα στιγμή, η επιλογή ειδικώς των εναγουσών αυτών να αντικαταστήσουν την εν λόγω καταβολή με τραπεζική εγγύηση αποτελεί, κατά την αναιρεσείουσα, διαρκή χρονικώς επιλογή, ασκούμενη καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Ως εκ τούτου, το καθοριστικής σημασίας αίτιο της καταβολής των εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως συνίσταται, κατά την αναιρεσείουσα, στην επιλογή των ιδίων των πρωτοδίκως εναγουσών να μην καταβάλουν το πρόστιμο, αλλά να αντικαταστήσουν την καταβολή αυτή με τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως, και όχι στην υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης.
- 19 Η Επιτροπή συντάσσεται με τα επιχειρήματα που προβάλλει η Ευρωπαϊκή Ένωση.
- 20 Οι ASPLA και Armando Álvarez υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο στις σκέψεις 110 έως 119 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και διατείνονται ότι το καθοριστικής σημασίας αίτιο της καταβολής των εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως δεν συνίσταται στην «οικεία επιλογή» τους, όπως φαίνεται να υποστηρίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά απορρέει από την εφαρμογή του άρθρου 85 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2342/2002 της Επιτροπής, της 23ης Δεκεμβρίου 2002, για τη θέσπιση των κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 1605/2002 του Συμβουλίου, για τη θέσπιση του Δημοσιονομικού Κανονισμού που εφαρμόζεται στο γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ 2002, L 357, σ. 1).
- 21 Συναφώς, οι αναιρεσιβλητες επισημαίνουν, πρώτον, ότι από το γράμμα της διατάξεως αυτής δεν συνάγεται ότι η δυνατότητα εξασφάλισης της καταβολής νοείται ως εξαίρεση στον κανόνα, αλλά ότι, για να ζητηθεί συμπληρωματική προθεσμία για την καταβολή, πρέπει οπωσδήποτε να πληρούνται δύο προϋποθέσεις, ήτοι, αφενός, η σύσταση εγγυήσεως που καλύπτει την καταβολή και, αφετέρου, η καταβολή των τόκων. Δεύτερον, οι επιλογές άμεσης καταβολής ή συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως βρίσκονται στη διάθεση των αιτούντων επί ίσοις όροις, και, επομένως, η προτίμηση της δεύτερης

επιλογής δεν μπορεί συνεπώς να συνεπάγεται διάρρηξη της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της ζημίας και της παρανομίας. Τρίτον, οι επιλογές που απορρέουν από διάταξη του δικαίου της Ένωσης η οποία παρέχει στον πολίτη εναλλακτική δυνατότητα, προβλέποντάς την ρητώς, δεν είναι σε θέση να διαρρήξουν την αιτιώδη συνάφεια.

- 22 Οι ASPLA και Armando Álvarez ζητούν, ως εκ τούτου, την απόρριψη του λόγου αυτού αναιρέσεως.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 23 Υπενθυμίζεται ότι, όπως έχει επισημάνει το Δικαστήριο, η προϋπόθεση περί αιτιώδους συνάφειας, κατά το άρθρο 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, αφορά την ύπαρξη αρκούντως άμεσης σχέσεως αιτίου προς αιτιατό μεταξύ της προσαπτόμενης πράξεως ή παραλείψεως των θεσμικών οργάνων της Ένωσης και της ζημίας, της οποίας η απόδειξη απόκειται στον ενάγοντα, με συνέπεια η προσαπτόμενη πράξη ή παράλειψη να πρέπει να αποτελεί την καθοριστική αιτία της ζημίας (διάταξη της 31ης Μαρτίου 2011, Mauerhofer κατά Επιτροπής, C-433/10 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2011:204, σκέψη 127 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 24 Πρέπει επομένως να εξετασθεί αν η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις T-76/06 και T-78/06 συνιστά την καθοριστική αιτία της ζημίας που οφείλεται στην καταβολή εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της εν λόγω διάρκειας, προκειμένου να αποδειχθεί η ύπαρξη άμεσης σχέσεως αιτίου προς αιτιατό μεταξύ της προσαπτόμενης στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμπεριφοράς και της προβαλλόμενης ζημίας.
- 25 Επισημαίνεται συναφώς ότι, στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως ασκηθείσας κατά της Επιτροπής προκειμένου, μεταξύ άλλων, να επιστραφεί η δαπάνη συστάσεως εγγυήσεως στην οποία είχαν υποβληθεί οι ενάγουσες για να επιτύχουν την αναστολή των αποφάσεων περί ανακτήσεως των επίμαχων επιστροφών, αποφάσεων οι οποίες εν συνεχεία ανακλήθηκαν, το Δικαστήριο έκρινε ότι, οσάκις απόφαση με την οποία επιβάλλεται η καταβολή προστίμου παρέχει τη δυνατότητα συστάσεως εγγυήσεως για την εξασφάλιση της καταβολής του προστίμου και των τόκων υπερημερίας, μέχρι την έκδοση αποφάσεως επί προσφυγής που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως αυτής, η ζημία που συνίσταται στα έξοδα για τη σύσταση της εγγυήσεως δεν οφείλεται στην εν λόγω απόφαση, αλλά στην επιλογή του ενδιαφερόμενου να συστήσει εγγύηση αντί να εκπληρώσει αμέσως την υποχρέωση επιστροφής. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν υφίστατο καμία άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της προσαπτόμενης στην Επιτροπή συμπεριφοράς και της προβαλλόμενης ζημίας (βλ., σχετικώς, απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2013, Inalca και Cremonini κατά Επιτροπής, C-460/09 P, EU:C:2013:111, σκέψεις 118 και 120).
- 26 Το Γενικό Δικαστήριο, όμως, έκρινε, στη σκέψη 112 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι τα πραγματικά περιστατικά που ίσχυαν στην υπόθεση της οποίας επελήφθη διέφεραν ουσιωδώς από εκείνα που διαπιστώθηκαν με τη νομολογία αυτή και, επομένως, η σχέση μεταξύ της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις T-76/06 και T-78/06 και της καταβολής εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση αυτή δεν ήταν δυνατόν να διερράγη λόγω της αρχικής επιλογής των ASPLA και Armando Álvarez να μην καταβάλουν αμέσως το πρόστιμο που τους είχε επιβληθεί με την απόφαση C(2005) 4634, αλλά να συστήσουν τραπεζική εγγύηση.
- 27 Ειδικότερα, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 110 και 111 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα δύο στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε το Γενικό Δικαστήριο για να συναγάγει την κρίση που εκτέθηκε στη σκέψη 112 της εν λόγω αποφάσεως είναι, αφενός, το γεγονός ότι, κατά τον χρόνο κατά τον οποίο οι ASPLA και Armando Álvarez προέβησαν στη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως, η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης δεν μπορούσε να προβλεφθεί και ότι οι εν λόγω εταιρίες μπορούσαν

δικαιολογημένα να αναμένουν ότι οι προσφυγές αυτές θα εκδικάζονταν εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος και, αφετέρου, ότι η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης επήλθε μετά την αρχική επιλογή των ASPLA και Armando Álvarez να συστήσουν την εν λόγω εγγύηση.

- 28 Τα δύο στοιχεία, όμως, που μνημόνευσε το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 110 και 111 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως στερούνται σημασίας όσον αφορά το ζήτημα αν η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης, στο πλαίσιο των υποθέσεων T-76/06 και T-78/06, και της ζημίας που υπέστησαν οι ASPLA και Armando Álvarez, λόγω της καταβολής εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της εν λόγω διάρκειας, δεν είναι δυνατόν να διερραγή λόγω της επιλογής των επιχειρήσεων αυτών να προβούν στη σύσταση της εν λόγω εγγυήσεως.
- 29 Πράγματι, τούτο θα ίσχυε μόνον εφόσον η διατήρηση της τραπεζικής εγγυήσεως είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα, οπότε η επιχείρηση που άσκησε προσφυγή κατά αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία της επιβάλλεται πρόστιμο και επέλεξε να συστήσει τραπεζική εγγύηση προκειμένου να μην εκτελέσει αμέσως την απόφαση αυτή δεν είχε το δικαίωμα, πριν από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως επί της προσφυγής αυτής, να καταβάλει το εν λόγω πρόστιμο και να λύσει την εκ μέρους της συσταθείσα τραπεζική εγγύηση (σημερινή απόφαση, C-138/17 P και C-146/17 P, Ευρωπαϊκή Ένωση κατά Gascogne Sack Deutschland και Gascogne, σκέψη 28).
- 30 Όπως, όμως, επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 37, 50 και 51 των προτάσεών του, και όπως το Δικαστήριο έχει ήδη διαπιστώσει, ακριβώς όπως η σύσταση της τραπεζικής εγγυήσεως, και η διατήρησή της απόκειται στην ελεύθερη εκτίμηση της οικείας επιχείρησης, λαμβανομένων υπόψη των οικονομικών συμφερόντων της. Πράγματι, ουδόλως απαγορεύει το δικαίωμα της Ένωσης στην επιχείρηση αυτή να ανακαλέσει ανά πάσα στιγμή την τραπεζική εγγύηση που συνέστησε και να καταβάλει το επιβληθέν πρόστιμο, σε περίπτωση κατά την οποία, λαμβανομένης υπόψη της εξελίξεως των περιστάσεων σε σχέση με τις υφιστάμενες κατά τον χρόνο συστάσεως της εγγυήσεως αυτής, η εν λόγω επιχείρηση φρονεί ότι η επιλογή αυτή είναι περισσότερο συμφέρουσα για εκείνην. Τούτο θα μπορούσε να συμβεί στην περίπτωση, μεταξύ άλλων, κατά την οποία η εξέλιξη της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου έχει ως αποτέλεσμα να θεωρήσει η οικεία επιχείρηση ότι η απόφαση θα εκδοθεί σε χρόνο μεταγενέστερο εκείνου που αρχικώς υπολόγιζε και ότι, κατά συνέπεια, η δαπάνη της τραπεζικής εγγυήσεως θα υπερβεί την αρχικώς προβλεφθείσα, δηλαδή εκείνη που είχε υπολογισθεί κατά τη σύσταση της εγγυήσεως αυτής (σημερινή απόφαση, C-138/17 P και C-146/17 P, Ευρωπαϊκή Ένωση κατά Gascogne Sack Deutschland και Gascogne, σκέψη 29).
- 31 Εν προκειμένω, λαμβανομένου υπόψη ότι, αφενός, η έναρξη της προφορικής διαδικασίας στις υποθέσεις T-76/06 και T-78/06 πραγματοποιήθηκε στις 23 Νοεμβρίου 2010, όπως προκύπτει από τις διαπιστώσεις στις οποίες προέβη το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 65 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, και, αφετέρου, ότι, όπως προκύπτει από το δικόγραφο της αγωγής τους πρωτοδίκως, οι ASPLA και Armando Álvarez θεωρούσαν ότι η έναρξη της προφορικής διαδικασίας θα έπρεπε να είχε πραγματοποιηθεί το αργότερο εντός του Φεβρουαρίου 2009 για την υπόθεση T-76/06 και εντός του Οκτωβρίου 2008 για την υπόθεση T-78/06, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, από τις ημερομηνίες αυτές, δεν ήταν δυνατό οι ASPLA και Armando Álvarez να αγνοούν ότι η διάρκεια των δικών στις εν λόγω υποθέσεις θα υπερέβαινε εκείνην που αρχικώς υπολόγιζαν, και ότι οι εταιρίες αυτές μπορούσαν να αναθεωρήσουν τη σκοπιμότητα της διατηρήσεως της τραπεζικής εγγυήσεως, λαμβανομένων υπόψη των επιπλέον εξόδων που μπορούσε να συνεπάγεται η διατήρηση της εγγυήσεως αυτής.
- 32 Υπό τις συνθήκες αυτές, η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις T-76/06 και T-78/06 δεν συνιστά το καθοριστικό αίτιο της ζημίας που υπέστησαν οι ASPLA και Armando Álvarez λόγω της καταβολής εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της διάρκειας αυτής. Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 58 των προτάσεών του, η ζημία αυτή οφείλεται στην επιλογή των ίδιων των ASPLA και Armando Álvarez να διατηρήσουν την τραπεζική εγγύηση καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας στις υποθέσεις αυτές, παρά τις χρηματοοικονομικές συνέπειες της συγκεκριμένης επιλογής.

- 33 Εκ των προεκτεθέντων συνάγεται ότι το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας ότι υφίσταται αρκούντως άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις T-76/06 και T-78/06 και της ζημίας που υπέστησαν οι ASPLA και Armando Álvarez λόγω της καταβολής εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της διάρκειας αυτής, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την ερμηνεία της έννοιας της «αιτιώδους συνάφειας».
- 34 Κατά συνέπεια, δεδομένου ότι ο υπό κρίση λόγος αναιρέσεως πρέπει να γίνει δεκτός, πρέπει να αναιρεθεί το σημείο 1 του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, χωρίς να απαιτείται να αποφανθεί το Δικαστήριο επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως που προέβαλε η Ευρωπαϊκή Ένωση προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως στην υπόθεση C-174/17 P.

Επί του τρίτου έως πέμπτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-222/17 P

- 35 Ο τρίτος έως πέμπτος λόγος αναιρέσεως αφορούν, αντιστοίχως, πλάνη περί το δίκαιο κατά την εφαρμογή της αρχής της απαγορεύσεως αποφάνσεως *ultra petita*, προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας των ASPLA και Armando Álvarez, καθώς και αντιφατική αιτιολογία όσον αφορά το χρονικό διάστημα αποζημιώσεως.
- 36 Δεδομένου ότι οι λόγοι αυτοί αφορούν το ύψος της αποζημιώσεως που επιδίκασε το Γενικό Δικαστήριο για την υλική ζημία την οποία υπέστησαν οι ASPLA και Armando Álvarez λόγω της εκ μέρους τους καταβολής εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης και δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 34 της παρούσας αποφάσεως, το σημείο 1 του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως αναιρέθηκε, παρέλκει η εξέταση των λόγων αυτών αναιρέσεως.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-222/17 P

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 37 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, ο οποίος πρέπει να εξεταστεί πριν από τον πρώτο λόγο, οι ASPLA και Armando Álvarez υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο, απορρίπτοντας το αίτημα αποζημιώσεως προς αποκατάσταση της υλικής ζημίας που υπέστησαν λόγω της καταβολής τόκων υπερημερίας για το ποσό του επιβληθέντος προστίμου, επειδή οι αναιρεσείουσες δεν προσκόμισαν κανένα στοιχείο δυνάμενο να καταδείξει ότι, κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης, το ποσό των τόκων υπερημερίας υπερέβαινε το πλεονέκτημα του οποίου απέλαυαν καθόσον είχαν στη διάθεσή τους, κατά το χρονικό αυτό διάστημα, το ποσό του προστίμου προσαυξημένο με τόκους υπερημερίας, και επειδή, ως εκ τούτου, οι αναιρεσείουσες δεν απέδειξαν ότι υπέστησαν πραγματική και βέβαιη ζημία λόγω της καταβολής των εν λόγω τόκων, υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη περί το δίκαιο κατά τον προσδιορισμό της ζημίας που υπέστησαν.
- 38 Κατά τις ASPLA και Armando Álvarez, η απόδειξη αυτή δεν είναι αναγκαία για να θεμελιωθεί η ύπαρξη πραγματικής ζημίας. Το συμπληρωματικό ποσό που συνδέεται με το πρόστιμο και αντιστοιχεί στους τόκους υπερημερίας, όπως και οι προμήθειες που οφείλονται στην παροχή τραπεζικών εγγυήσεων, αποτελεί δαπάνη με την οποία όντως επιβαρύνθηκαν και η οποία δεν θα υφίστατο χωρίς την παράνομη συμπεριφορά του Γενικού Δικαστηρίου. Στο πλαίσιο αυτό, είναι ανακόλουθο να χαρακτηριστούν οι προμήθειες αυτού του είδους «ζημία δυνάμενη να αποκατασταθεί», χωρίς να απαιτείται καμία απόδειξη κατά τα εκτεθέντα στη σκέψη 37 της παρούσας αποφάσεως, και να μην ισχύει, αντιθέτως, ο χαρακτηρισμός αυτός και όσον αφορά το οικονομικό κόστος που αντιστοιχεί στους τόκους υπερημερίας.

39 Όπως και οι αναιρεσεΐουσες, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ενέχει ανακολουθία όσον αφορά την εκτίμηση, αφενός, της προβαλλόμενης ζημίας λόγω της καταβολής τόκων επί του ποσού του προστίμου και, αφετέρου, της προβαλλόμενης ζημίας λόγω των εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως. Ωστόσο, αντιθέτως προς τις αναιρεσεΐουσες, η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρεί ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ενέχει πλάνη περί το δίκαιο, μόνο όσον αφορά την αξιολόγηση της δεύτερης ζημίας.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

40 Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 84 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, κάθε ζημία της οποίας ζητείται η αποκατάσταση στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως λόγω εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης δυνάμει του άρθρου 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ πρέπει να είναι πραγματική και βέβαιη (απόφαση της 30ής Μαΐου 2017, *Safa Nicu Serahan κατά Συμβουλίου*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, σκέψη 61 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

41 Στο πλαίσιο αυτό επισημαίνεται, όπως τόνισε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 65 των προτάσεων του, ότι, καθόσον μια πράξη ή παράλειψη θεσμικού οργάνου της Ένωσης μπορεί να συνεπάγεται ορισμένα έξοδα για επιχείρηση, αλλά, παράλληλα, να αποφέρει σε αυτήν και ορισμένα οφέλη, μπορεί να γίνει δεκτό ότι υφίσταται ζημία, κατά την έννοια, του άρθρου 340 ΣΛΕΕ, μόνον οσάκις είναι αρνητικό το καθαρό υπόλοιπο μεταξύ των εξόδων και του οφέλους που απορρέουν από την προσαπτόμενη στο θεσμικό αυτό όργανο συμπεριφορά.

42 Επομένως, όσον αφορά την προβαλλόμενη ζημία λόγω της καταβολής τόκων υπερημερίας επί του ποσού του προστίμου κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης, μπορεί να γίνει, πράγματι, δεκτό ότι υφίσταται πραγματική και βέβαιη ζημία μόνον εφόσον οι τόκοι που έτρεχαν κατά το χρονικό διάστημα αυτό υπερβαίνουν το πλεονέκτημα του οποίου έτυχαν οι αναιρεσεΐουσες καθόσον συνέχισαν να καρπώνονται, κατά το εν λόγω χρονικό διάστημα, το ισόποσο του προστίμου προσαυξημένου με τους τόκους υπερημερίας (σημερινή απόφαση, C-150/17 P, Ευρωπαϊκή Ένωση κατά *Kendrion*, σκέψη 88).

43 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι απόκειται στον διάδικο που επικαλείται την ύπαρξη εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης να προσκομίσει πειστικά αποδεικτικά στοιχεία ως προς την ύπαρξη και την έκταση της ζημίας που προβάλλει (απόφαση της 30ής Μαΐου 2017, *Safa Nicu Serahan κατά Συμβουλίου*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, σκέψη 62 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

44 Εν προκειμένω, όμως, το Γενικό Δικαστήριο καταρχάς διευκρίνισε, στη σκέψη 97 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η *Armando Álvarez* κατέβαλε το συνολικό ποσό των ληξιπρόθεσμων τόκων υπερημερίας κατά τη διάρκεια της δίκης στις υποθέσεις T-76/06 και T-78/06.

45 Στη συνέχεια, στη σκέψη 100 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, κατά τη διάρκεια της δίκης στις υποθέσεις T-76/06 και T-78/06, η *Armando Álvarez* δεν είχε καταβάλει το ποσό του προστίμου ούτε τους τόκους υπερημερίας, και, επομένως, κατά τη διάρκεια της δίκης αυτής, η *Armando Álvarez* καρπωνόταν το ποσό που αντιστοιχούσε στο ύψος του προστίμου αυτού, προσαυξημένο με τόκους υπερημερίας.

46 Τέλος, στη σκέψη 101 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι οι αναιρεσεΐουσες δεν είχαν προσκομίσει στοιχεία δυνάμενα να αποδείξουν ότι, κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις T-76/06 και T-78/06, το ποσό των τόκων υπερημερίας που κατέβαλε μεταγενεστέρως στην Επιτροπή η *Armando Álvarez* ήταν μεγαλύτερο από το πλεονέκτημα που εξασφάλισε λόγω του ότι συνέχισε να καρπώνεται το ισόποσο του προστίμου και των αντίστοιχων τόκων υπερημερίας.

- 47 Υπό τις συνθήκες αυτές, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 40 έως 43 της παρούσας αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς κατά νόμον, αφενός, έκρινε, στη σκέψη 102 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι δεν αποδείχθηκε ότι, κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις T-76/06 και T-78/06, η Armando Álvarez είχε υποστεί πραγματική και βέβαιη ζημία συνδεόμενη με την καταβολή τόκων υπερημερίας επί του μη καταβληθέντος προστίμου και, αφετέρου, αποφάνθηκε στη σκέψη 103 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ότι, ως εκ τούτου, το αίτημα προς αποκατάσταση της ως άνω προβληθείσας ζημίας έπρεπε να απορριφθεί.
- 48 Κατά τα λοιπά, καθόσον οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν, στο στάδιο της αναιρέσεως, ότι υπέστησαν βέβαιη υλική ζημία που αντιστοιχεί τουλάχιστον στη διαφορά μεταξύ, αφενός, της δαπάνης αναβολής της καταβολής του προστίμου και των τόκων υπερημερίας και, αφετέρου, της δαπάνης που προκύπτει από την υπόθεση της άμεσης καταβολής του προστίμου δυνάμενης να πραγματοποιηθεί μέσω χρηματοδότησης από τη χρηματοπιστωτική αγορά, η επιχειρηματολογία τους πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη, στο μέτρο που συνεπάγεται την εξέταση ενός νέου ισχυρισμού κατά τη διάρκεια της δίκης. Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, εάν επιτρεπόταν στους διαδίκους να προβάλουν για πρώτη φορά ενώπιον του Δικαστηρίου επιχειρήματα που δεν είχαν προβάλει ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, τούτο θα είχε ως συνέπεια να υποβάλλεται στην κρίση του Δικαστηρίου διαφορά με ευρύτερο περιεχόμενο από εκείνη της οποίας είχε επιληφθεί το Γενικό Δικαστήριο. Στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου περιορίζεται καταρχήν στην εξέταση της εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου εκτιμήσεως των λόγων και επιχειρημάτων που συζητήθηκαν ενώπιόν του (απόφαση της 3ης Ιουλίου 2014, Electrabel κατά Επιτροπής, C-84/13 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:2040, σκέψη 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 49 Επομένως, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως εν μέρει απαράδεκτος και εν μέρει αβάσιμος.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως στην υπόθεση C-222/17 P

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 50 Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως διαιρείται σε δύο σκέλη.
- 51 Με το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, οι ASPLA και Armando Álvarez προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι παρέβη τις υποχρέωσεις αιτιολογήσεως, καθόσον έκρινε, στις σκέψεις 69 και 72 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, αφενός, ότι χρονικό διάστημα 15 μηνών μεταξύ του πέρατος της έγγραφης διαδικασίας και της ενάρξεως της προφορικής διαδικασίας συνιστά καταρχήν ενδεδειγμένο χρονικό διάστημα για την εξέταση υποθέσεων που αφορούν την εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού και, αφετέρου, ότι η ταυτόχρονη εξέταση συναφών υποθέσεων μπορεί να δικαιολογήσει την επιμήκυνση, κατά ένα μήνα ανά επιπλέον συναφή υπόθεση, του χρονικού διαστήματος που μεσολαβεί μεταξύ της περατώσεως της έγγραφης διαδικασίας και της ενάρξεως της προφορικής διαδικασίας, χωρίς, εντούτοις, να παράσχουν αιτιολόγηση ή συγκεκριμένα στοιχεία προς στήριξη των συμπερασμάτων αυτών.
- 52 Με το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, οι ASPLA και Armando Álvarez προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι παρέσχε αντιφατική αιτιολογία, καθόσον έκρινε, αρχικώς, στη σκέψη 72 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ των δύο υποθέσεων δικαιολογεί παράταση ενός μήνα και κατέληξε στο συμπέρασμα, εν συνεχεία, στη σκέψη 80 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι «η εξαιρετικά στενή συνάφεια μεταξύ της υποθέσεως T-76/06 και της υποθέσεως T-78/06 δικαιολογούσε την επιμήκυνση, κατά τέσσερις επιπλέον μήνες, του χρονικού διαστήματος μεταξύ της περατώσεως της έγγραφης διαδικασίας και της ενάρξεως της προφορικής διαδικασίας στην υπόθεση T-78/06».

53 Η Ευρωπαϊκή Ένωση αμφισβητεί την επιχειρηματολογία των αναιρεσειουσών.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 54 Πρέπει να επισημανθεί ότι, με το δικόγραφο της αγωγής τους πρωτοδίκως, οι ASPLA και Armando Álvarez ζητούσαν, κατ' ουσίαν, από το Γενικό Δικαστήριο να υποχρεώσει το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να τους καταβάλει αποζημίωση ύψους 3 495 038,66 ευρώ, ήτοι 355 118,67 ευρώ για έξοδα τραπεζικής εγγυήσεως και 3 139 919,99 ευρώ για τόκους υπερημερίας, προς αποκατάσταση της ζημίας που τους προκλήθηκε λόγω της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις T-76/06 και T-78/06.
- 55 Στο σημείο 1 του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο υποχρέωσε την Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να καταβάλει αποζημίωση ύψους 44 951,24 ευρώ στην ASPLA και 111 042,48 ευρώ στην Armando Álvarez, προς αποκατάσταση της υλικής ζημίας που υπέστη καθεμία από τις εταιρίες αυτές εξαιτίας της εν λόγω υπερβάσεως. Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 129 έως 134 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης, οι αποζημιώσεις αυτές αντιστοιχούν, συγκεκριμένως, στα έξοδα τραπεζικής εγγυήσεως με τα οποία επιβαρύνθηκαν οι εταιρίες αυτές κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ 16ης Μαρτίου 2010 και 14ης Ιανουαρίου 2011.
- 56 Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 34 της παρούσας απόφασης, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-174/17 P έγινε δεκτός και, επομένως, το σημείο 1 του διατακτικού της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης αναιρέθηκε.
- 57 Εξάλλου, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως στην υπόθεση C-222/17 P, που αφορά την προβαλλόμενη υλική ζημία που προέκυψε από την καταβολή τόκων υπερημερίας κατά το χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στην υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης στις υποθέσεις T-76/06 και T-78/06, απορρίφθηκε ως αβάσιμος, στη σκέψη 49 της παρούσας απόφασης.
- 58 Υπό τις συνθήκες αυτές, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 83 και 84 των προτάσεών του, ακόμη και αν υποθεθεί ότι τα δύο σκέλη του πρώτου λόγου ακυρώσεως ήταν βάσιμα και ότι, ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά τον καθορισμό της διάρκειας της υπερβάσεως της εύλογης προθεσμίας, τούτο δεν συνεπάγεται ούτε την ανίρεση της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης ούτε την επιδίκαση μεγαλύτερης αποζημιώσεως για την υλική ζημία που υποστηρίζουν ότι υπέστησαν οι ASPLA και Armando Álvarez, καθόσον οι αναιρεσείουσες αυτές δεν προέβαλαν καμία άλλη ζημία πέραν των ζημιών που ανέκυψαν από τα έξοδα τραπεζικής εγγυήσεως και τους καταβληθέντες τόκους επί του ποσού του προστίμου.
- 59 Κατά συνέπεια, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του ως αλυσιτελής.
- 60 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι η αίτηση αναιρέσεως στην υπόθεση C-222/17 P πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί της προσφυγής ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου

- 61 Κατά το άρθρο 61, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εάν η ανίρεση κριθεί βάσιμη, το Δικαστήριο αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί είτε το ίδιο να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, εφόσον είναι ώριμη προς εκδίκαση, είτε να την αναπέμψει στο Γενικό Δικαστήριο για να την κρίνει.

- 62 Εν προκειμένω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι πρέπει να αποφανθεί οριστικώς επί της αγωγής αποζημιώσεως που άσκησαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου οι ASPLA και Armando Álvarez καθόσον αποσκοπεί στην αποκατάσταση της ζημίας λόγω της καταβολής εξόδων τραπεζικής εγγυήσεως πέραν της εύλογης διάρκειας της δίκης στο πλαίσιο των υποθέσεων T-76/06 και T-78/06.
- 63 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η εξωσυμβατική ευθύνη της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, θεμελιώνεται εφόσον συντρέχει ένα σύνολο προϋποθέσεων σχετικά με τον παράνομο χαρακτήρα της προσαπτόμενης στα όργανα της Ένωσης συμπεριφοράς, το υποστατό της ζημίας και την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της συμπεριφοράς του θεσμικού αυτού οργάνου και της προβαλλόμενης ζημίας (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2016, Ledra Advertising κ.λπ. κατά Επιτροπής και ΕΚΤ, C-8/15 P έως C-10/15 P, EU:C:2016:701, σκέψη 64 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 64 Όπως υπενθύμισε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 55 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, εφόσον δεν πληρούται μία εξ αυτών των προϋποθέσεων, η αγωγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της χωρίς να απαιτείται να εξετασθούν οι λοιπές προϋποθέσεις της εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης (απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 1999, Atlanta κατά Ευρωπαϊκής Κοινότητας, C-104/97 P, EU:C:1999:498, σκέψη 65 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Επιπλέον, το δικαιοδοτικό όργανο της Ένωσης δεν υποχρεούται να εξετάζει τις προϋποθέσεις αυτές με καθορισμένη σειρά (απόφαση της 18ης Μαρτίου 2010, Trubowest Handel και Makaron κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, C-419/08 P, EU:C:2010:147, σκέψη 42 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 65 Για τους λόγους που εκτέθηκαν στις σκέψεις 23 έως 33 της παρούσας αποφάσεως, η αγωγή αποζημιώσεως που άσκησαν οι ASPLA και Armando Álvarez, καθόσον αποσκοπεί στην επιδίκαση αποζημιώσεως ύψους 3 495 038,66 ευρώ, προς αποκατάσταση της υλικής ζημίας που υπέστησαν λόγω της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στο πλαίσιο των υποθέσεων T-76/06 και T-78/06, πρέπει να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 66 Κατά το άρθρο 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η αίτηση αναιρέσεως είναι βάσιμη, το Δικαστήριο, εφόσον κρίνει το ίδιο οριστικά τη διαφορά, αποφαινεται και επί των δικαστικών εξόδων.
- 67 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, το οποίο εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου.
- 68 Δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση ζήτησε να καταδικασθούν οι ASPLA και Armando Álvarez στα δικαστικά έξοδα και αυτές ηττήθηκαν, τόσο στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως στην υπόθεση C-174/17 P όσο και σε εκείνο της αιτήσεως αναιρέσεως στην υπόθεση C-222/17 P, οι εταιρίες αυτές πρέπει να φέρουν, πέραν των εξόδων τους, το σύνολο των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο των δύο αυτών αιτήσεων αναιρέσεως.
- 69 Σύμφωνα με το άρθρο 138, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, η Ευρωπαϊκή Ένωση, αφενός, και οι ASPLA και Armando Álvarez, αφετέρου, φέρουν η καθεμία τα έξοδά της όσον αφορά την πρωτόδικη διαδικασία.
- 70 Το άρθρο 140, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, το οποίο εφαρμόζεται και στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του ίδιου Κανονισμού, προβλέπει ότι τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα που παρεμβαίνουν στη δίκη φέρουν το καθένα τα δικαστικά του έξοδα. Εξάλλου, κατά το άρθρο 184, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας, σε περίπτωση κατά

την οποία η αναίρεση δεν ασκήθηκε από παρεμβαίνοντα πρωτοδίκως, αλλά αυτός έλαβε μέρος στην ενώπιον του Δικαστηρίου έγγραφη ή προφορική διαδικασία, το Δικαστήριο δύναται να αποφασίσει ότι ο εν λόγω παρεμβαίνων φέρει τα δικαστικά έξοδά του.

- ⁷¹ Η Επιτροπή, η οποία είχε την ιδιότητα της παρεμβαίνουσας πρωτοδίκως και η οποία μετείχε στην έγγραφη διαδικασία όσον αφορά την αίτηση αναιρέσεως στην υπόθεση C-174/17 P, φέρει τα δικαστικά έξοδά της τόσο όσον αφορά την πρωτόδικη διαδικασία όσο και την αναιρετική στην υπόθεση C-174/17 P.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) **Αναιρεί το σημείο 1 του διατακτικού της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της 17ης Φεβρουαρίου 2017, ASPLA και Armando Álvarez κατά Ευρωπαϊκής Ένωσης (T-40/15, EU:T:2017:105).**
- 2) **Απορρίπτει την αναίρεση στην υπόθεση C-222/17 P που άσκησαν οι Plásticos Españoles SA (ASPLA) και Armando Álvarez SA.**
- 3) **Απορρίπτει την ασηθείσα από τις Plásticos Españoles SA (ASPLA) και Armando Álvarez SA αγωγή αποζημίωσης, καθόσον έχει ως αίτημα την επιδίκαση αποζημίωσης ύψους 3 495 038,66 ευρώ προς αποκατάσταση της υλικής ζημίας που υπέστησαν λόγω της υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης στο πλαίσιο των υποθέσεων επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις της 16ης Νοεμβρίου 2011, ASPLA κατά Επιτροπής (T-76/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:672), και της 16ης Νοεμβρίου 2011, Álvarez κατά Επιτροπής (T-78/06, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:673).**
- 4) **Οι Plásticos Españoles SA (ASPLA) και Armando Álvarez SA φέρουν, πέραν των δικαστικών εξόδων τους, το σύνολο των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο των υπό κρίση αιτήσεων αναιρέσεως, καθώς και τα έξοδά τους στο πλαίσιο της πρωτόδικης διαδικασίας.**
- 5) **Η Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπροσωπούμενη από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, φέρει τα έξοδά της στο πλαίσιο της πρωτόδικης διαδικασίας.**
- 6) **Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φέρει τα δικαστικά έξοδά της τόσο στο πλαίσιο της πρωτόδικης διαδικασίας όσο και στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας στην υπόθεση C-174/17 P.**

(υπογραφές)